

Den sista avrättningen i Danmark

Av länsåklagare KLAS LITHNER, Karlskrona.

I den aldrig upphörande diskussionen om dödsstraffets berättigande finner man stundom att olika författare citera varandras fall utan att kontrollera deras tillförlitlighet. Följaktligen kunna vissa myter ha cirkulerat länge, innan deras felaktighet bevisats. Thorsten Sellin har således för ett antal år sedan lyckats bevisa oriktigheten av uppgiften om de 72.000 avrättningarna under kung Henrik VIII:s regering i England¹). Det finns ett annat exempel, som endast gäller ett enda fall, men som ändå kan vara av ett visst intresse på grund av sin anknytning till Skandinavien. År 1960 upptäckte jag i *George Ryley Scotts* intressanta men sadistiskt präglade "The History of Capital Punishment" (London 1950, s. 178) en redogörelse för den uppgivna sista avrättningen i Danmark, som var helt felaktig. Scott å sin sida åberopade som sin källa en bok av den kända engelska kvinnliga abolitionisten Violet van der Elst, nämligen "On the Gallows" (London, 1937). Trots att jag icke lyckades få tag i denna bok, skrev jag en kort redogörelse för fallet med utgångspunkt från Scotts referat av van der Elsts bok²). Nu har jag emellertid genom välvillig hjälp av amanuensis Svend Gram Jensen vid Kriminalistisk Institut, København, lyckats få en kopia av boken i tillämpliga delar. Avsnittet i fråga förtjänar att citeras ordagrant på engelska:

"In the year 1887, King Christian IX, of Denmark, swore an oath that as long as he lived, there would not be a public or private execution in Denmark.

This profound statement was made as a direct result of public opinion, indignation having been aroused on account of a disgraceful incident during the execution of a man named Russmusen, the notorious leader of the Glove-makers Gang, a vicious band of highwaymen who had ravaged the countryside, robbing and murdering travellers in stage coaches. Russmusen had been captured and, with several of his gang, was duly tried. He was given the death penalty.

¹) *Thorsten Sellin*, Two Myths in the History of Capital Punishment, *The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, vol. 50, 1959, s. 114—116. Jämför även *Leon Radzinowicz*, *A History of English Criminal Law*, vol. I (1948), s. 83 ff.

²) Se *Lithner*, The Last Execution in Denmark, *The British Journal of Criminology, Delinquency and Deviant Social Behaviour*, vol. 1, 1961, s. 380—381.

On the morning of the execution, while men were busy sharpening the huge axe in readiness to sever the bandit's head, the Executioner proceeded to drink wine; and by the time he was ready to perform his duty he was drunk. It is said that his lapse was due to nervousness. All night long the thought of killing a fellow human being had preyed on his mind, and in order to muster the necessary courage for this act, he had drunk the wine.

When the time to kill Russmussen arrived, he staggered to his feet and went to the place of execution. The chaplain and others, who saw his unsteady gait, looked at him in dismay. The doomed man stood irresolute and very pale. The morning was cold, and a mist hung about the place, adding gloom to the proceedings. As the Executioner picked up the axe, Russmussen indicated that he was ready. He was told to make peace with his Maker, and to lay his head on the block. He did so, and a sinister hush followed. As the executioner swung the axe above his head, he was observed to stagger slightly. Then, to the horror of all present, he struck the unfortunate prisoner a violent blow on the shoulder. There was a terrible groan, followed by moaning, and blood was seen coming through the man's clothes.

Completely unnerved by his ghastly mistake, the executioner tried again. This time he did no better, for the axe sank into practically the same place as before. By this time everybody present was in a panic. "For God's sake, kill him!" they cried. The third time the axe found its true mark, and the head of the prisoner rolled into the waiting basket. News of this terrible execution swept the country like a cyclone, and soon everybody was up in arms demanding a public enquiry. It was then that King Christian, who was as appalled as his people, made the oath that in his lifetime there would not be another execution. Ever since then there have been no death sentences in Denmark. Another prisoner awaiting the death penalty, was reprieved and served a long term of imprisonment. On his release, he settled down to be a law-abiding citizen.

Denmark has proved conclusively that the death penalty is not a deterrent, as since its abolition crimes of murder in Denmark are far fewer in number than in those countries where the death penalty is still in force."³)

Hon anger tyvärr själv ingen källa för sin uppgift.

De verkliga förhållandena voro emellertid helt annorlunda. Namnet Russmussen är givetvis en förvanskning av Rasmussen, som kan vara förklarligt, när det gäller ett främmande språk. Den ende man vid namn Rasmussen som dödsdömdes under perioden 1 juli 1866—31 december 1932, var Hans Rasmussen,

³) Se *van der Elst* a.a. s. 249—250.

som ådömdes detta straff genom Højesterets dom den 6 maj 1872 (Højesteretstidende 1872. 114). Han var emellertid icke ledare för något rövarband, som rånade och mördade resande i diligens. Diligens-trafiken i Danmark år 1887 var säkerligen också av ringa betydelse jämfört med järnvägstrafiken. Hans Rasmussens brott bestod i att han, som tjänade dräng hos en lantbrukare och hade ett förhållande med dennes hustru, i samråd med denna mördade mannen. Han dömdes till döden men benådades till livstids tukthus och frigavs 1887⁴).

Namnet the Glovemakers Gang åsyftar tydligen de grova brott som förövades på Lolland åren fram till 1851 under ledning av Hans Jacob Mortensen, kallad Handskemageren, alltså en helt annan person⁵). Någon avrättning skedde överhuvudtaget icke år 1887. Däremot företer van der Elsts skildring av den misslyckade avrättningen vissa drag, som påminna om den näst sista avrättningen, den 22 november 1882, av Anders Nielsen, kallad Sjællænder. Sålunda lyckades bödeln hugga av hans huvud först med det tredje hugget. Då avrättningen var offentlig, uppstod det allmän kritik. Enligt Justitiedepartementets officiella utredning hade bödeln visserligen halkat på marken, men hade icke varit berusad, och Nielsen hade dött av det första hugget. En medlem av Riksdagen föreslog utan framgång ändring av avrättningsmetoden, så att i stället giljotin skulle användas och detta inom fängelset i stället för offentligt⁶).

Det är mycket otroligt, att kung Christian IX svor en ed, att det icke skulle bli några fler avrättningar under hans livstid, då han 1892 stadfäste dödsdomen över Jens Nielsen, som avrättades såsom den siste i Danmark den 8 november 1892⁷).

Uppgiften att en annan fånge, som vid tiden för Rasmussens avrättning var dödsdömd, benådades, frigavs efter ett långt frihetsstraff och blev rehabiliterad, kan möjligen syfta på Jens Pedersen Halling, som den 22 januari 1883 av Viborgs Landsöverret dömdes till döden för mord, vilken dom stadfästes av Højesteret den 25 april 1883, varefter han benådades till livstids

⁴) Se *Stener Grundtvig*, Dødsdommene i Danmark 1866—92. Med Oplysning om de stedfundne Benaadninger og Højesterets Stilling til disse m. m. (København 1893), s. 55—59 och kompletterande upplysningar från Svend Gram Jensen.

⁵) Se *S. Tage-Jensen*, Danske Kriminal-sager 1838—1938 (Odense 1942), s. 26—29,

⁶) Se *Grundtvig*, s. 142—147, *Tage-Jensen* s. 117—119 och *Svend Gram Jensen*, Dødsdomme i Danmark 1893—1932, TFR 1971 s. 221—222.

⁷) Se *Grundtvig* s. 264—274, *Tage-Jensen* s. 165—169 och *August Goll*, Udvalgte Skrifter (under redaktion af Svend Borberg og Stephan Hurwitz, København 1940) s. 149—193.

tukthus den 26 maj 1883. Ännu i april 1893 avtjänade han dock straff, varför hans fortsatta utveckling ej framgår⁸⁾).

Uppgiften om att dödsstraffet avskaffades i Danmark i anledning av denna misslyckade avrättning är också felaktig, eftersom detta skedde först fr.o.m. den 1 januari 1933, i varje fall formellt⁹⁾).

Vad beträffar författarinnans person, finnas uppgifter varken i *Who Was Who?* eller i *Dictionary of National Biography*¹⁰⁾).

Det har sålunda visat sig att underlaget av sanning i van der Elsts skildring är mycket litet. Det skulle emellertid inte förvåna mig att se hennes uppgift dyka upp även på andra ställen i litteraturen än hos Scott.

Klas Lithner.

⁸⁾ Se *Grundtvig*, s. 163—174 och II.

⁹⁾ Se *Svend Gram Jensen*, *Fængsel på livstid*. Danske domme 1933—42, Festskrift til Stephan Hurwitz (1971), s. 283.

¹⁰⁾ Jag vet också, att jag i någon engelsk bok om ett mord sett en bild av henne, demonstrerande mot avrättningen av gärningsmannen utanför fängelseporten, troligen omkring år 1930, men har tyvärr icke kunnat identifiera bilden.